

Nowe stanowiska interesujących gatunków *Eumenidae* (*Hymenoptera*, *Vespoidea*) w środkowej Polsce

New localities of interesting *Eumenidae* species (*Hymenoptera*, *Vespoidea*) in central Poland

JAN K. KOWALCZYK

ul. Pieniny 20 m.1, 92-003 Łódź

ABSTRACT. Author presents new localities of 19 interesting *Eumenidae* species. *Eumenes coronatus* (PANZ.), *E. sareptanus* ANDRÉ, *E. papillarius* (CHRIST), *Euodynerus notatus* (JUR.), *Microdynerus timidus* (SAUSS.), *Odynerus melanocephalus* (GMEL.) are new for central Poland.

Polska środkowa, umownie przyjęty obszar w promieniu 100 km od Łodzi, leży na styku trzech krain: Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Niziny Mazowieckiej i Wyżyny Małopolskiej. Fauna tego obszaru ma charakter przejściowy (TRANDA, KOWALCZYK, 1993). W Polsce środkowej badania nad *Eumenidae* prowadzili: DROGOSZEWSKI (1932, 1934) w okolicy Łowicza, STĘPKOWSKA-BARAŃSKA (1963) i SKIBIŃSKA (1982, 1989a,b) w okolicy Warszawy oraz KOWALCZYK (1988a,b, 1991, 1994) w Łodzi i okolicy. Ogółem wykazano z tego obszaru 34 gatunki os samotnic (74% fauny krajowej). W przedstawionej niżej liście uwzględniono głównie gatunki rzadziej spotykane w środkowej części kraju, niektóre z nich zostały umieszczone na czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (GŁOWACIŃSKI red., 1992). Nazewnictwo gatunkowe przyjęto za v.d. VECHT, FISCHER (1972). Materiał oznaczono kluczem TOBIASA (1978).

Eumenes sareptanus ANDRÉ, 1884

- Łódź-Widzew (UTM–CC93), 31 V – 30 VIII 1992, 7 exx.; 30 VI 1993, 1 ex.
Gatunek znany w Polsce z okolic Szczecina (PAUL, 1943).

Eumenes papillarius (CHRISTI, 1791)

- Niesułów Kol. (DC15), 29 VI 1993, 1 ex.
Gatunek znany w Polsce ze Śląska i Pomorza Zachodniego (PUŁAWSKI, 1967).

Eumenes coronatus (PANZER, 1799)

- Kampinoski PN – Bromierzyk (DC59), 5 VIII 1992, 1 ex.
- Płock – Ogród Zool. (DD12), 29 VI 1994, 1 ex.
- Gorzewo (DD01), 2–9 VII 1993, 2 exx.

W Polsce znany z Wielkopolskiego Parku Narodowego (SZULCZEWSKI, 1950; v.d. VECHT, FISCHER, 1972). Autor posiada w zbiorze okazy z Gór Świętokrzyskich (Św. Krzyż, Góra Chełmowa), z Puszczy Augustowskiej (Rubcowo, rez. „Mały Borek”), z Sopotu oraz z miejscowości Borowiec koło Jarosławia.

Eumenes coarctatus (LINNAEUS, 1758)

- Łódź-Stoki (CC93), 29 VIII 1976, 1 ex.
- Łódź-Łagiewniki (CC94), 27 VII 1989, 3 exx.
- Burzenin (CC50), 4 IX 1977, 2 exx., leg. B. SOSZYŃSKI
- Bełchów (DC36), 21 VIII, 3 exx., leg. B. SOSZYŃSKI
- Rez. „Winnica” (CC40), 14 VII 1992, 1 ex.
- Słotwiny – st. kolej. (DC23), 24–27 VII 1992, 1 ex., leg. E. AMBROZIK
- Ziemiary (DC46), 12 VIII 1992, 1 ex.
- Kampinoski PN – Bromierzyk (DC59), 17 VIII 1991, 2 exx.
- Niesułków Kol. (DC15), 17 VIII 1994, 2 exx.

W Polsce środkowej gatunek znany z Łowicza (DROGOSZEWSKI, 1932) i Brwinowa (STĘPKOWSKA-BARAŃSKA, 1963).

Discoelius zonalis (PANZER, 1801)

- Rawski Las (DC43), 8 VII 1988, 1 ex., leg. E. SZCZEPAŃSKA
- Gorzewo (DD01), 2–9 VII 1993, 3 exx.

W Polsce środkowej znany z Radziejowic (SKIBIŃSKA, 1982, 1989a) oraz z Łodzi i okolic (KOWALCZYK, 1988a, 1991, 1994).

Discoelius dufourii LEPELETIER, 1841

- Kampinoski PN – Bromierzyk (DC59), 3–17 VIII 1991, 6 exx.
- Byszew (CC88), 6 VII 1989, 1 ex., leg. R. SZMAJA
- Gorzewo (DD01), 2–9 VII 1993, 2 exx.
- Rez. „Kulin” (CD73), 28 VIII 1976, 1 ex., leg. M. WANAT

W Polsce środkowej gatunek znany z Brwinowa (STĘPKOWSKA-BARAŃSKA, 1963) oraz Łodzi i okolic (KOWALCZYK, 1988b, 1991, 1994).

Stenodynerus xanthomelas (HERRICH-SCHAEFFER, 1839)

- Rez. „Gałków” (DC13), 13 VI 1990, 1 ex.
- Kampinoski PN – Bromierzyk (DC59), 4 VIII 1992, 1 ex.; Izabelin Leśny (DC59), 23 VIII 1991, 1 ex.

- Zwierzyniec (DC35), 5 VI 1993, 1 ex.

W Polsce środkowej gatunek znany z Łodzi (KOWALCZYK, 1991, 1994), umieszczony na czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (GŁOWACIŃSKI red., 1992).

Stenodynerus chevrieranus (SAUSSURE, 1856)

- Woźniki (CB86), 3 VII 1989, 1 ex., leg. A. ZBOROWSKA
W Polsce środkowej znany z Łodzi (KOWALCZYK, 1991).

Euodynerus dantici (ROSSI, 1790)

- Mikołajów (DC23), 8–10 VIII 1992, 1 ex., leg. E. AMBROZIK

W Polsce środkowej znany z okolic Rogowa (KOWALCZYK, 1988a), umieszczony na czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (GŁOWACIŃSKI red., 1992).

Euodynerus quadrifasciatus (FABRICIUS, 1793)

- Uniejewo (CD93), 5 VI 1988, 1 ex.
- Rez. „Konewka” (DC41), 27 V 1983, 1 ex.

W Polsce środkowej znany z Łodzi i okolicy (KOWALCZYK, 1988b, 1991, 1994), umieszczony na czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (GŁOWACIŃSKI red., 1992).

Euodynerus notatus (JURINE, 1807)

- Murzynowo (CD92), 5 VI 1988, 3 exx.
- Płock – Ogr. Zool., Skarpa Wiśl. (DD12), 29 VI 1994, 2 exx.
- Łódź-Widzew (CC93), 16 VIII 1992, 1 ex.

W Polsce znany z Pomorza, Dolnego Śląska, Mazur, Wyżyny Małopolskiej, Niziny Mazowieckiej. Umieszczony na czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (GŁOWACIŃSKI red., 1992).

Allodynerus delphinalis (GIRAUD, 1866)

- Gorzewo (DD01), 2–9 VII 1993, 1 ex.
- Kampinoski PN – Bromierzyk (DC59), 20 V 1990, 1 ex.
- Mikołajów (DC23), 8–10 VIII 1992, 1 ex., leg. E. AMBROZIK
- Łódź-Łagiewniki (CC94), 6–12 VIII 1993, 3 exx.

Gatunek znany w Polsce środkowej z Łodzi i okolicy (KOWALCZYK, 1988a, 1991).

Pseudomicrodynerus parvulus (HERRICH-SCHAEFFER, 1838)

- Rawa Mazowiecka (DC43), 27 VI – 1 VII 1988, 1 ex., leg. E. SZCZEPAŃSKA
- Słotwiny (DC23), 24–27 VII 1992, 1 ex., leg. E. AMBROZIK

- Kampinoski PN – Izabelin Leśny (DC59), 3 VIII 1991, 1 ex.
- Nowy Kozłów (DC48), 4 VII 1992, 1 ex.
- Płock – Ogr. Zool. (DD12), 29 VI 1994, 1 ex.

W Polsce środkowej wykazany z Łowicza (DROGOSZEWSKI, 1934), Brwinowa (STĘPKOWSKA-BARAŃSKA, 1963) i Łodzi (KOWALCZYK, 1991).

Microdynerus timidus (SAUSSURE, 1856)

- Płock – Skarpa Wiśl. (DD12), 29 VI 1994, 1 ex.
- Łódź – ul. Pomorska (DC03), 2 VII 1994, 1 ex.
- Łódź-Łagiewniki (CC94), 12 VIII 1993, 1 ex.
- Niesułków Kol. (DC15), 22 VII 1993, 1 ex.
- Mikołajów (DC23), 21 VII – 3 VIII 1992, 3 exx., leg. E. AMBROZIK
- Słotwiny (DC23), 7–10 VI 1992, 1 ex., leg. E. AMBROZIK

Gatunek znany w Polsce ze Śląska (PUŁAWSKI, 1967).

Gymnomerus laevipes (SHUCKARD, 1837)

- Biskupice (DD02), 9 VI 1988, 1 ex., leg. M. KOBALCZYK
- Gorzewo (DD01), 2–9 VII 1993, 1 ex.
- Budy Grabskie (DC46), 18 V 1993, 1 ex.
- Szynkielów (CB49), 4 VII 1987, 1 ex.
- Smardzew (CC94), 2 VI 1990, 1 ex.
- Rez. „Popień” (DC23), 7 VI 1994, 3 exx.

W Polsce środkowej wykazany z Łowicza (DROGOSZEWSKI, 1934), Chylic (SKIBIŃSKA, 1989b) i Łodzi (KOWALCZYK, 1991, 1994).

Odynerus reniformis (GMELIN, 1790)

- Uniejewo (CD93), 5 VI 1988, 1 ex.
- Skierniewice-Rawka (DC46), 25 V 1993, 5 exx.
- Rez. „Dobieszków” (DC04), 2 VII 1991, 4 exx.
- Inowłódz (DC41), 2 VI 1983, 4 exx.
- Tomaszów Maz. – Białobrzegi (DC31), 26 VI 1989, 1 ex., leg. E. KWIATKOWSKA

W Polsce środkowej gatunek wykazany z Łodzi (KOWALCZYK, 1988b, 1991). Umieszczony na czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (GŁOWACIŃSKI red. 1992).

Odynerus spinipes (LINNAEUS, 1758)

- Marianów (CD90), 29 VII 1989, 1 ex., leg. J. MAŃKOWSKA
- Murzynowo (CD92), 5 VI 1988, 1 ex.
- Biskupice (DD02), 3 VII 1988, 1 ex., leg. M. KOBALCZYK
- Skierniewice-Rawka (DC46), 25 V 1993, 7 exx.

- Zwierzyniec (DC35), 5 VI 1993, 1 ex.
- Rez. „Bazantarnia” (DC35), 8 VI 1993, 1 ex.
- Łódź-Łagiewniki (CC94), 12 VIII 1993, 1 ex.
- Tomaszów Maz. (DC31), 25 VI 1989, 1 ex., leg. E. KWIATKOWSKA
- Rez. „Gałków” (DC13), 13 VI 1990, 1 ex.

W Polsce środkowej wykazany z Łowicza (DROGOSZEWSKI, 1932), Brwinowa (STĘPKOWSKA-BARAŃSKA, 1963) i okolic Łodzi (KOWALCZYK, 1988 a,b). Umieszczony na czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (GŁOWACIŃSKI red., 1992).

Odynerus melanocephalus (GMELIN, 1790)

- Płock – Ogr. Zool. (DD12), 29 VI 1994, 1 ex.

Gatunek występuje w Polsce na rozproszonych stanowiskach. Autor posiada w zbiorze okaz z Gór Świętokrzyskich (Grzegorzowice). Umieszczony na czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (GŁOWACIŃSKI red., 1992).

Pterocheilus phaleratus (PANZER, 1797)

- Gorzewo (DD01), 2–9 VII 1993, 3 exx.
- Ziemiary (DC46), 22 V 1993, 2 exx.
- Justynów (DC03), 27 VI 1990, 1 ex.
- Szykielów (CB49), 2 VI 1992, 6 exx.

W Polsce środkowej gatunek znany z Głowna (DROGOSZEWSKI, 1932) i Łodzi (KOWALCZYK, 1988b, 1991).

PIŚMIENNICTWO

- DROGOSZEWSKI K., 1932: Wykaz żądłówek zebranych w Polsce środkowej. Pol. Pismo ent., 11: 113–118.
- DROGOSZEWSKI K., 1934: Nowe dla Polski środkowej żądłówki. Pol. Pismo ent. 13: 125–131.
- GŁOWACIŃSKI Z. (red.), 1992: Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Zakład Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych PAN, Kraków. 119 ss.
- KOWALCZYK J. K., 1988a: Żądłówki (*Aculeata*, *Hymenoptera*) Wyżyny Łódzkiej, cz. I – okolice Rogowa (woj. skierniewickie). Acta Univ. lodz., Folia zool. anthr., 6: 39–55.
- KOWALCZYK J. K., 1988b: Żądłówki (*Hymenoptera*, *Aculeata*) Wyżyny Łódzkiej, cz. II – okolice Łodzi. Acta Univ. lodz., Folia zool. anthr., 6: 57–71.
- KOWALCZYK J. K., 1991: Materiały do znajomości żądłówek (*Hymenoptera*, *Aculeata*) Łodzi. Acta Univ. lodz., Folia zool. anthr., 7: 67–114.
- KOWALCZYK J. K., 1994: Żądłówki (*Hymenoptera*, *Aculeata*) Lasu Łagiewniki w Łodzi. Acta Univ. lodz., Folia zool., 2: 65–91.

- PAUL R. A., 1943: Beiträge zur Kenntnis der Fauna der Sphegiden, Psammochariden, Vespiden und Chrysididen (*Hym.*) Pommerns. Stett. entomol. Zeit., **104**: 142–148.
- PULAWSKI W., 1967: Błonkówki – *Hymenoptera*, osowate – *Vespidae*, *Masaridae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa, XXIV, **64–65**: 1–84.
- SKIBIŃSKA E., 1982: Wasps (*Hymenoptera*, *Vespidae*) of Warsaw and Mazovia. Memorabilia zool., **36**: 91–102.
- SKIBIŃSKA E., 1989a: *Aculeata* (*Hymenoptera*, *Vespidae*) of linden-oak-hornbeam and thermophilous oak forests of the Mazovian Lowland. Fragm. faun., **32**, 10: 198–224.
- SKIBIŃSKA E., 1989b: Predatory *Aculeata* (*Hymenoptera*) of moist meadows on the Mazovian Lowland. Memorabilia zool., **43**: 289–296.
- STĘPKOWSKA-BARAŃSKA J., 1963: Osowate (*Vespidae*) okolic Warszawy, z uwzględnieniem niektórych ciekawszych gatunków z innych okolic Polski. Fragm. faun., **10**, 27: 399–417.
- SZULCZEWSKI J. W., 1950: Błonkówki (*Hymenoptera*) Wielkopolskiego Parku Narodowego, cz. IV Żądłowki (*Aculeata*). Prace monogr. Przyr. Wielkop. Parku Nar., Poznań, **2**, 4: 1–20.
- TOBIAS V. J., 1978: Nadsem. *Vespoidea* – składcatokrylyje osy. W: Opredelitel nasekomych evropejskoj casti SSSR, Leningrad, **3**, 1: 147–173.
- TRANDA E., KOWALCZYK J. K., 1993: Świat zwierzęcy. W: Środowisko geograficzne Polski środkowej. Wyd. UŁ, Łódź: 208–226.
- VECHT J. van der, FISCHER F. C. J., 1972: Palearctic *Eumenidae*. Hymenopterorum Catalogus (nova editio), **8**: 1–199.